

Motion till riksdagen

1989/90:So626

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Barnomsorgen

Barnen måste få bästa möjliga förutsättningar att växa upp i detta mångskiftande samhälle. De behöver hjälp att få överblick, förstå och foga ihop en bild av tillvaron. De behöver känna att det även i en föränderlig tid finns djup förankring i ett kulturarv som de är delaktiga av. De behöver utveckla sin skaparkraft och förmåga att klara sin egen vardagstillvaro. De behöver möjligheter att i lugn och ro arbeta och smälta alla intryck och få svar på sina frågor. De behöver stöd för utvecklingen av sin förmåga att iaktta, fundera, diskutera, tänka kritiskt och bilda egna ståndpunkter. De behöver hjälp att förstå innebörden i vårt samhälles grundvärderingar och att alla har ett ansvar för att forma och förändra samhället till det bättre.

Förskolan har till uppgift att tillsammans med föräldrarna införliva barnen i samhället och därigenom bidra till samhällets fortbestånd och utveckling. Det kräver en målinriktad verksamhet av god kvalitet som stödjer barnens hela utveckling, ger omsorg och gemenskap, kunskaper och erfarenheter.

Eftersom de flesta av dagens småbarnsföräldrar yrkesarbetar eller studerar finns ett behov av trygg omsorg och av tillsyn. Detta har ibland framställts som en motsättning. Man bör vara medveten om att dessa båda funktioner finns och kan komma i konflikt med varandra, men att de också kan förenas i en god pedagogisk verksamhet.

Barnen kommer till förskolan med olika förutsättningar och från olika uppväxtvillkor. En förskola som i sin verksamhet utgår från detta kan bidra till ett mer jämlikt samhälle genom att ge alla barn tillgång till väsentliga erfarenheter, färdigheter och kunskaper för ett aktivt liv i dagens och morgondagens samhälle.

Detta citat är från den sammanställning som socialstyrelsen gjorde av proposition 1984/85:209 och betänkandet 1985/86:5 om förskola för alla barn år 1991.

Vpk ställer sig bakom denna målsättning eftersom vi anser att samhällets barnomsorg måste utgå från vad som är bra för barnen.

I samma proposition och betänkande står: "Under utbyggnadsperioden, dvs. senast år 1991, avser socialministern att återkomma till regeringen om en lagstiftad rätt till förskola för alla barn".

I vpk:s reservation från betänkandet 1985/86:5 anser vi att en lagstiftning bl. a. skulle påskynda den nödvändiga utbyggnaden. Vår uppfattning på den punkten har inte ändrats och vi anser även att en bra barnomsorg är lika viktig för barns utveckling som en bra skola. Därför borde rätten till en bra barnomsorg för alla barn vara en självklarhet nu, 133 år efter beslutet om en

skola för alla barn. Ingen skulle i dag komma på tanken att bara vissa barn skulle få gå i skolan. Vi anser att alla barn t.o.m. 12 år skall ha laglig rätt till plats på dag- eller fritidshem i kommunal regi. Flera kommuner, däribland Göteborg och Stockholm, tror inte att de kan uppnå full behovstäckning fram till år 1991. I det läget anser vi att riksdagen bör fatta beslut om en ny planperiod och då även lagstifta om kommunernas skyldighet.

Socialstyrelsens rekommendationer angående barngruppers storlek i förhållande till barns ålder samt personaldimensionering på förskolor och fritidshem grundar sig på en omfattande forskning på området. En bidragande orsak till att köerna nu är längre än man tidigare beräknat är att kommun efter kommun måste frångå överinskrivningar och sänka antalet barn både per grupp och per personal eftersom barnen inte mår bra och personalen slutar. Vi anser att socialstyrelsens rekommendationer skall lyftas fram och gälla som miniminormer för att undvika framtida missförhållanden och kvalitetsförsämringar i barnomsorgen.

Statsbidragen

Statsbidragen måste vara så utformade att de både gynnar en snabb utbyggnad och god kvalitet. Därför måste statsbidragen vara tillräckligt höga och kopplade till miniminormer. Fram till dess att barnomsorgen är fullt utbyggd behövs ett anordningsbidrag. Vårt förslag är att anordningsbidrag skall utgå med 20 000 kronor/plats i daghem och fritidshem. Vi anser också att arbetsmarknaden skall bidra till utbyggnaden genom att barnomsorgsavgiften höjs till 2,44 % under planperioden.

Statsbidraget finansieras genom en särskilt angiven arbetsgivaravgift – barnomsorgsavgiften. Denna avgift tas ut av alla arbetsgivare och egenföretagare och utgör 2,2 % av löneunderlaget. Prognosen för 1990/91 är 13 139 000 000 kronor medan förslaget till budget för omsorg om barn och ungdom är 12 112 000 000 kronor.

Denna underbudgetering har funnits sedan 1978 och den sammanräknade summan 1978–89 beräknas vara ca 15 miljarder som använts till andra statsutgifter än barnomsorg.

Vpk föreslår att riksdagen klart skall uttala till regeringen att barnomsorgsavgiften skall användas till barnomsorg och till kommunerna och att statsbidragen för barn och ungdom skall användas för rubricerade ändamål. Detta i konsekvens med att avgiften kom till för detta ändamål.

Förutom i dag existerande bidrag borde det utgå bidrag till extra förstärkningsresurser till förskolor/fritidshem med särskilda problem, så även till vissa barnstugor i glesbygden. Kommunerna skall kunna söka dessa bidrag hos socialstyrelsen.

Enhetliga och låga taxor

Daghemstaxorna varierar kraftigt mellan kommuner och skillnaderna är oacceptabelt stora mellan låg- och högtaxekommuner. Det är också mycket som tyder på att höga taxor gör att familjer inte alltid anser sig ha råd att

anlita barnomsorgen eller tvingas välja lösningar som inte är de bästa för barnen. Ingen skall tvingas avstå från bra barnomsorg av ekonomiska skäl och vpk anser att barnomsorgen på sikt skall vara avgiftsfri.

Mot. 1989/90
So626

Personalen i förskola/fritidshem

Den stora utbyggnaden under 1970-talet medförde att i brist på förskollärare anställdes barnskötare och utbildad personal. Kommunerna arbetade inte med att höja kvaliteten genom att vidareutbilda sin personal eller att i den fortsatta utbyggnaden anställa förskollärare, utan fördelningen förskollärare-barnskötare bestod och förskollärarkåren utbildades till arbetslöshet. Förskollärare försvann till andra arbetsområden och förskolläraryrket sågs inte som ett framtidssyrke för ungdomar.

Den 4 december 1985 kom det historiska beslutet om en förskola för alla barn. Samtidigt minskades utbildningsplatserna på förskolläraryrket! Utvecklingen från 1970-talet upprepas och är i långa stycken värre nu. Det finns i dag förskolor med avdelningar utan förskollärare. En förskola utan förskollärare är falsk varudeklaration. Antalet utbildningsplatser måste utökas mer än i propositionens förslag, och allt som kan få verksamma förskollärare att stanna inom yrket måste prövas.

Socialstyrelsen har slagit fast att den viktigaste kvalitetsfaktorn är personalen och deras utbildning samt att det bör vara en långsiktig strävan att uppnå en enhetlig yrkeskår. Vpk instämmer i att en allmän behörighet och en enhetlig yrkeskår är viktiga krav samt att barnskötare och obehörig personal skall erbjudas vidareutbildning till förskollärare eller fritidspedagoger med lön under utbildningstiden.

Att fördjupa och utveckla sig som pedagog kan vara lika intressant som att "klättra" i karriären, men då krävs en bra fortbildning. Denna fortbildning måste vara kopplad till högskolan, och utbudet av enstaka kurser med både teoretiskt och praktiskt innehåll måste öka.

Enligt många experter på miljöfrågor är flertalet förskolor och fritidshem – särskilt de som byggts efter mitten av 1970-talet – synnerligen dåliga ur arbetsmiljösynpunkt. Bland "sjuka hus" är barnstugorna bland de sjukare. Främst gäller det dålig ventilation. Enligt allergiutredningen är det nödvändigt med en radikal förbättring av luftkvaliteten inomhus. "Sjuka hus" är ett gigantiskt problem som vi får anledning att återkomma till senare i vår med anledning av aviserad proposition.

Den utbyggnad som nu sker måste granskas noga – det får inte byggas fler barnstugor med dålig ventilation och mögel.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en lagstiftad rätt till förskola för alla barn,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ny plan för utbyggnaden av barnomsorgen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-

tionen anförts om att socialstyrelsens rekommendationer om barngrupper storlek skall upptas som norm.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett anordningsbidrag på 20 000 kr. per plats i daghem och fritidshem.

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en höjning av arbetsgivaravgiften för barnomsorgen till 2,44 % av löneunderlaget.

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag om att prognossumman för budgetåret 1990/91 på 13 139 000 000 kr. skall budgeteras.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att barnomsorgsavgiften skall användas till avsett ändamål.

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att särskilda bidrag skall utgå till förskolor/fritidshem med särskilda problem samt till vissa barnstugor i glesbygden.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om låga och enhetliga taxor på daghem/fritidshem.

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om allmän behörighet och en enhetlig yrkeskår.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vidareutbildning av barnskötare och utbildad personal med bibehållen lön.

Mot. 1989/90

So626

Stockholm den 22 januari 1990

Lars Werner (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)